

Bielak, Agata

"Kwiaty we współczesnym językowym obrazie świata", Dorota Piekarczyk, Lublin 2004 : [recenzja]

Etnolingwistyka 20, 440-441

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

tekstu ustnego, omówieniu teorii motywu. Dla tego ostatniego autorka wyróżnia funkcje: konstytutywną, informacyjno-wyszukiwawczą, eksplikacyjną i modelującą. Następnie omówione zostaje pojęcie wzorca tekstowego jako globalnego schematu, na który ukierunkowana jest komunikacja. W części drugiej zamówienie, kołęda i bajka analizowane są na poziomie tekstu i jego wariantów. Z kolei (cz. III) na poziomie gatunkowym rekonstruuje się zawarte w nich obrazy świata. Na poziomie międzygatunkowym (cz. IV) omówione zostają wzorce tekstowe takie, jak: kompleks, kolekcja, opozycja, „lustro”, koncept liczbowy, następstwo zdarzeń, ekwiwalencja, pętla semantyczna.

SW

Beata Nowakowska, *Nowe połączenia wyrazowe we współczesnej polszczyźnie*. Kraków: Wydawnictwo LEXIS, 2005, 127 s.

Rozprawa dotyczy połączeń wyrazowych, powstałych w polszczyźnie powojennej. Poddane analizie jednostki zostały wyekscerpowane z niespecjalistycznej prasy wydawanej w latach 1972 — 2000, a pochodzą z kartoteki neologizmów Pracowni „Obserwatorium Językowe” Instytutu Języka Polskiego PAN w Warszawie oraz z przygotowanych przez Pracownię i wydanych trzech serii „Nowego słownictwa polskiego...”. Autorka, wykorzystując różne koncepcje teoretyczne, dokonuje ich wieloaspektowego oglądu. Stosując kryterium onomazjologiczne, porządkuje zebrane neologizmy frazeologiczne wg ich przynależności do poszczególnych grup tematycznych. Na tej podstawie wyodrębnia pola odpowiadające różnym dziedzinom działalności człowieka: polityka (pole to obejmuje największą liczbę haseł), gospodarka, działalność inna niż polityka i gospodarka. Korzystając z ustaleń A. M. Lewickiego, autorka przeprowadza klasyfikację zebranych połączeń. Pozwoliło to ustalić, jak kształtują się proporcje między idiomami a frazemami w poszczególnych polach tematycznych oraz stwierdzić, że wyrażenia rzeczownikowe zdecydowanie dominują nad innymi typami nowo powstałych połączeń wyrazowych, co świadczy o przewadze funkcji nominacyjnej języka. Autorka podejmuje także kwestie związane z powstawaniem neologizmów frazeologicznych. Z jednej strony zwraca uwagę na sposoby powstawania połączeń (rozdział poświęcony derywacji frazeologicznej), z drugiej na źródła połączeń (rozdział poświęcony sposobom wzbogacania polszczyzny o nowe połączenia wyrazowe), z trzeciej — na mechanizmy tworzenia nowych połączeń. W rozdziale *Analiza nominacyjna nowych połączeń wyrazowych* B. Nowakowska próbuje odpowiedzieć na pytanie, jakie elementy języka są wykorzystywane przy tworzeniu określonych nazw (zauważa m. in. całe serie neologizmów motywowanych barwą, np. *biała śmierć*, *biała trucizna*, *biały marsz*, *biały dom*, *białe kołnierzyki*, *biały montaż* itp.). Książkę zamyka rozdział, zawierający uwagi dotyczące synonimii połączeń wyrazowych.

W omawianej publikacji mamy do czynienia z badaniem języka *in statu nascendi*. Specyfika badanego materiału sprawia, że autorka niejednokrotnie proponuje własne rozwiązania lub wprowadza pewne modyfikacje do już istniejących koncepcji. Zaproponowane przez nią analizy i rozwiązania mogą budzić zastrzeżenia, niemniej stanowią punkt wyjścia do dyskusji o nowych połączeniach frazeologicznych we współczesnej polszczyźnie.

MNB

Dorota Piekarczyk, *Kwiaty we współczesnym językowym obrazie świata*. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2004, 241 s.

Przedmiotem analizy są nazwy pięciu kwiatów: róży, lilii, fiołka, chabra i wrzosu. Odtwarzając strukturę semantyczną tych nazw, autorka czerpie z danych leksykograficznych oraz danych tekstowych — wykorzystuje teksty poetyckie oraz teksty reklamowe. Odwołuje się również do faktów kulturowych. W rozdziale pierwszym Dorota Piekarczyk przedstawia założenia metodologiczne swojej

pracy. Omawia koncepcję językowego obrazu świata, ramy interpretacyjnej, kategoryzacji i definicji otwartej. W rozdziale drugim autorka prezentuje model definicyjny *kwiatu*, nawiązując do eksplikacji nazwy *flowers* autorstwa Anny Wierzbickiej oraz modelu definicji *kwiatu* zaproponowanego przez Jerzego Bartmińskiego. Na podstawie analizy zebranego materiału wyróżnia następujące cechy znaczeniowe nazw kwiatów: cechy fizyczne, czas kwitnienia, miejsce rośnięcia, zachowanie, relacja do człowieka. W rozdziałach III–VII Dorota Piekarczyk przedstawia językowy obraz wybranych kwiatów.

W obrazie *róży* najważniejsze są jej cechy fizyczne: ‘ma czerwone kwiaty’, ‘kwiaty mają liczne płatki’, ‘ma kolce’, ‘pachnie’. *Róża* konotuje ‘piękno’ (co zostało utrwalone m.in. w wyrażeniu *królowa kwiatów*), ‘szczęście’ i ‘radość’. Jest jej przypisywana funkcja wyrażania miłości. Kolor płatków tego kwiatu jest kojarzony z krwią, stąd różę uważa się za symbol męczeństwa. W znaczeniu słowa *róża* jest utrwalona konotacja ‘kobiecość’. W języku najsilniej utrwaliły się konotacje ‘piękna’, ‘szczęścia’, ‘radości’ i ‘cierpienia’, które tworzą stereotyp *róży*. Najważniejszym elementem obrazu *lilii* jest cecha jej wyglądu ‘ma białe kwiaty’, która motywuje konotacje ‘czystości’, ‘nie-winności’ i ‘dziewictwa’. *Lilia* konotuje także ‘piękno’ i ‘doskonałość’ w sensie fizycznym i duchowym. *Fiołkowi* jest przypisywane ‘piękno’ i ‘skromność’, co ma związek z wyglądem tego kwiatu. W kulturze fiołki symbolizują wiosnę, są jej zwiastunem. W języku cecha *chabru* ‘ma niebieski kwiat’, jest silnie utrwaloną, eksponują ją również teksty poetyckie. Cecha ta motywuje konotacje ‘piękna’, ‘radości’, ‘doskonałości’ i ‘dobra’, ale także ‘smutku’, ‘tęsknoty’ i ‘spokoju’. *Chaber* jest wartościowany ambiwalentnie. W definicjach leksykograficznych *chaber* jest kategoryzowany jako *chwast*, co stanowi uzasadnienie dla cechy ‘jest zwalczany przez człowieka’. W tekstach poetyckich *chaber* jest ozdobą zboża, nieodłącznym elementem wiejskiego krajobrazu. W definicjach *wrzosu* eksponowana jest cecha ‘ma fioletowe kwiaty’, która motywuje konotacje ‘smutku’ i ‘rozpaczy’. Do najsilniej utrwalonych cech semantycznych *wrzosu* należy cecha ‘kwitnie jesienią’, czego dowodem jest derywat *wrzesień* ‘czas kwitnienia wrzosów’. Jak pisze autorka, „*wrzos* pod wieloma względami wyróżnia się z kategorii KWIAT”.

W rozdziale ósmym jest przedstawiony językowy obraz *kwiatu*. *Kwiat* jest konceptualizowany w polszczyźnie jako ‘roślina’, która ‘wyrasta z ziemi’, ‘ma długą, prostą, pionową łodygę’, ‘na jej szczytce znajduje się kwiat*’ (*w znaczeniu ‘część rośliny’), ‘kwiat* ma liczne cienkie, płaskie płatki’, ‘z łodygi wyrastają liście’. *Kwiat* ‘pachnie’ i ‘zakwita wiosną’ (cecha ta została utrwalona w nazwie *kwiecień*), rośnie w ogrodzie/na rabacie/na kwietniku/na klombie/na polu/na łące/w lesie. Inne cechy semantyczne kwiatu to ‘sadzony (siany) dla ozdoby miejsca’ i ‘zrywany (ścinany) dla ozdoby’. *Kwiat* konotuje ‘piękno’, ‘radość’, ‘szczęście’ i ‘dobro’.

AB

Katarzyna Skowronek, Mariusz Rutkowski, *Media i nazwy. Z zagadnień onomastyki medialnej*. Kraków: Wydawnictwo LEXIS, 2004, 172 s.

Książka zawiera opis i interpretację swoistej warstwy przekazu medialnego — jego nazewnictwo. Autorzy stoją na stanowisku, że ten typ nazw nie jest jedynie werbalnym „dodatkiem” do mediów, lecz wywiera wpływ na ich funkcjonowanie na wielu poziomach i w różnym wymiarze. Ten funkcjonalny wymiar onimii medialnej starają się przybliżyć czytelnikowi.

Praca składa się z trzech części. Część I ma charakter teoretyczno-metodologiczny. Zaprezentowano w niej rozważania teoretyczne i metodologiczne z zakresu językoznawstwa i onomastyki oraz wybrane koncepcje z kręgu filozofii współczesnej kultury i medioznawstwa, przydatne w dociekanii istoty tej warstwy nazewnictwa. Części II i III mają charakter materiałowo-badawczy. Zawierają językowo-kulturowy opis polskich nazw współczesnych mediów masowych, tj. prasy, radia, telewizji i Internetu, dokonany w perspektywie diachronicznej. Opis obejmuje dwie płaszczyzny nazewnictwa medialnego. Pierwsza z nich to nazwy mediów, czyli tytuły czasopism, nazwy stacji radiowych i telewizyjnych oraz nazwy witryn i portali internetowych (część II). Druga dotyczy nazw w mediach,